

Waar komt verbetering in de politie vandaan?

Is de politie een Vroom en Dreesmann? Een te grote, logge organisatie die vervreemd is van de veranderde leefwereld van haar klanten en waarin het niet loont meer geld te stoppen? De Britse minister van Binnenlandse Zaken Theresa May meent dat haar politie dat wel is. Met de hardnekkigheid van een Margaret Thatcher dwingt zij de 43 Engelse en Welse politiekorpsen tot verandering. Haar voornaamste middel: bezuinigingen van tientallen procenten. Korpschefs die protesteren, zet zij weg als slappelingen, weigerachtig het publiek van dienst te zijn.

(www.gov.uk/government/speeches/home-secretary-at-the-police-reform-summit)

De minister meent dat haar politie vastgeklonken zit in het verkeerde segment van de veiligheidsmarkt. Het arbeidsintensieve toezicht kan beter door particuliere bewakers en gemeentelijke handhavers worden overgenomen. Zij wil dat de korpsen zich herpositioneren en legt deze daarom zulke grote bezuinigingen op dat niet kan worden volstaan met de kaasschaafmethode.

De minister laat de korpsen vrij te bepalen hoe de fors verminderde budgetten te besteden. Zij kan dat en kan tegelijk de confrontatie aangaan omdat zij weet dat de Britse politie een sterke drang heeft om zich publiekelijk te verantwoorden. Nadat de klappen zijn geïncasseerd, richten de korpschefs zich weer op, herpositioneren hun organisatie en leggen aan het publiek uit hoe zij dit toch van dienst gaan zijn. Illustratief is de onlangs gepubliceerde toekomstvisie van de London Metropolitan Police (www.theresa.org/discover/publications-and-articles/reports/safer-together-policing-a-global-city-in-2020). Een aanstekelijk verhaal, al blijft natuurlijk een open vraag wat dit op gaat leveren.

Zou een minister met deze combinatie van opgelegde forse bezuinigingen en handelingsvrijheid ook in Nederland verbetering van de politie tot stand kunnen brengen? Om twee redenen denk ik dat zo'n aanpak hier niet werkt. Allereerst mist de Nederlandse politieleiding het zelfbewustzijn en de geaccepteerde publieke rol die het geheim zijn van de opmerkelijke veerkracht van hun Britse collega's. Dat is al van oudsher zo. Politie hoort in Nederland naar het woord van Thorbecke 'onzichtbaar te zijn' en vooral geen aanstoot te geven. Zelfbewuste korpschefs die wel naar buiten traden zoals Jan Wiarda en Eric Nordholt kregen van het bevoegde gezag de volle laag. Bij een vergelijkbare ministeriele bejegening zou hier de politie in haar schulp terug kruipen.

Ten tweede komt succesvolle innovatie in de Nederlandse politie niet vanuit korpsleidingen zoals in Engeland (en ook niet vanuit ministeries zoals in Duitsland), maar vanuit het middenkader. Dat was al zo in de jaren twintig van de vorige eeuw toen het professionele politiewerk met zijn gespecialiseerde diensten werd ingevoerd, in de jaren tachtig toen we het gebiedsgebonden politiewerk kregen met zijn wijkteams en buurtregisseurs en in de jaren tachtig en negentig toen de bestrijding van de georganiseerde misdaad ter hand werd genomen. Gangmakers waren slimme, jonge officieren die voldoende ervaring met de politiedienst hadden opgedaan om te weten dat het anders kon en ook de posities hadden bereikt om daar vorm aan te kunnen geven. In de Nederlandse politie ontstaat verbetering lager in de hiërarchie dan in Groot-Brittannië, op plekken waar een urgent maatschappelijk probleem voelbaar is en voor zulke jongeren de ruimte ontstaat dit aan te pakken.

Die andere locatie van de bron van verandering leert tevens wat de belangrijkste bedreiging van zulke verbeteringen is. Betekenisvolle initiatieven gaan in de Nederlandse politie vaak verloren als een enthousiast geraakte hogere leiding zich over zo'n initiatief ontfermt, met de bedoeling deze 'best practice' verder uit te dragen. Het initiatief wordt ingekapseld, collega's gaan op het succes meeliften en de gangmakers verliezen de regie. In 2011 prees minister Opstelten de tijdsbesparende werkmethode *Front Office Back Office* de hemel in en gaf hij opdracht deze landelijk 'uit te rollen.' Sindsdien heeft niemand er meer iets van gehoord.

Dit alles maakt tevens duidelijk dat in de Nederlandse politie niet alleen geforceerde bezuinigingen maar ook reorganisaties verbeteringen in de weg zitten. De ingrijpende en zeker niet vruchteloze poging om de eigen ICT op orde te brengen verloopt top-down. Dat kan wellicht niet anders, maar deze levert slechts een efficiëntere organisatie op, geen beter politiewerk. Ondertussen verandert er veel in de samenleving, vooral in de digitale communicatie, en is aanpassing van politieke werkmethode dringend gewenst. Het risico bestaat dat we over enkele jaren met een politieke Vroom en Dreesmann opgescheept zitten, dat dan de conclusie moet worden getrokken 'operatie geslaagd, patiënt overleden.' Om dat gevaar te vermijden zouden jonge afdelingschefs die delicten zoals liquidaties, huiselijk geweld en intimidatie van burgemeesters moeten aanpakken, nu moeten worden voorzien van de ICT waarmee zij een dirigerende rol kunnen spelen in de digitale ecosystemen van de samenleving waarin deze misdrijven worden voltrokken. En wat worden afgeschermd van alle ambtelijke drukte en collegiale bemoeizucht.